

Сучасний стан та тенденції діяльності підприємств хлібопекарної галузі

Ємцева Г.Ф., ст. викладач, НУХТ

Хліб і хлібопродукти, маючи унікальні якості, є основними продуктами харчування, частка яких в раціоні споживання населення України, становить до 15% та забезпечує біля третини добової потреби людини в білку. Засвоюваність білків хліба коливається від 62 до 90% в залежності від його сорту. По своїй якості білки хліба дещо поступаються тваринним білкам. Хліб є також одним з основних джерел вуглеводів.

Виробництво хліба та хлібобулочних виробів є однією із основних галузей харчової промисловості України і складає близько 6 % у загальній структурі реалізації продукції харчової промисловості.[1] На сьогоднішній день практично всі хлібозаводи приватизовані.

Розподіл виробничих потужностей по території країни нерівномірний. Так аналіз показує, що біля 49% потужностей з виробництва хліба й хлібобулочних виробів зосереджене у шести найбільших промислових регіонах України. При цьому проектні потужності підприємств використовуються на 30-40%, за винятком хлібозаводів Києва та окремих великих міст. Розподіл виробничих потужностей з виробництва хліба й хлібобулочних виробів в Україні виглядає орієнтовно так[3]:

- 72% хліба й хлібобулочних виробів випікають близько 400 промислових хлібозаводів, що входять до складу об'єднання "Укрхлібпром" та розташовані в містах і районних центрах;
- 6% даного виду продукції виробляють близько 500 підприємств колишньої системи "Укркоопспілки". Як правило, ці хлібозаводи невеликої потужності й обслуговують сільську зону;
- 1,5% хліба припадає на частку підприємств концернів "Укрспирт", "Укрвинпром" та ПАТ "Державна продовольчо-зернова корпорація України";

- близько 20% хліба й хлібобулочних виробів випікають приватні малі пекарні.

Обсяг виробництва хлібобулочних виробів в Україні у натуральному вираженні має стабільну тенденцію до зменшення.

Динаміка виробництва та споживання хліба та хлібопродуктів в Україні[2]

	Од.вим.	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Виробництво хліба та хлібопродуктів	тис.т	2460	2264	2160	2034	1978	1828	1807
В розрахунку на душу населення	кг/рік	120	48,1	46,2	43,7	42,8	39,7	39,4

Дослідження показали, що за останні 20 років виробництво й реалізація печеного хліба в Україні скоротилася більш, ніж в 2,5 рази і в 2010 році хлібопекарськими підприємствами було вироблено 1,8 млн. тон продукції або 39, 4 кг на душу населення, при нормі 126 кг/рік. Проте реальне скорочення ринку хліба зв'язано зі зниженням чисельності населення країни, а також з ростом споживання продуктів - замінників хліба. Зниження споживання по даним Державного комітету статистики також пов'язане зі зростанням виробництва хліба невеликими пекарнями. Крім цього, частина ринку перебуває в тіні. У зв'язку із цим можна із упевненістю говорити, що Державний комітет статистики не враховує 30-40% виробленого в Україні хліба.

Хліб - як соціально значимий продукт постійно потрапляє в поле зору владних структур відносно питань ціноутворення. Однак в основу регулювання ціни державою покладений не економічний принцип, а адміністративний. Згідно зі статистичними даними в 2010 році 33% хлібопекарських підприємств, що входять до складу об'єднання "Укрхлібпром", були збитковими. У першому півріччі 2011 р.- збитковими було вже 46%, майже кожне друге підприємство. Багато сортів хліба в Україні мають від'ємну рентабельність. Так згідно зі статистичними даними ціна житньо-пшеничного хліба в середньому 3,62 грн за кг. У підсумку

торгівля одержує за один кілограм хліба 31 копійку. Держава, через додану вартість, одержує 57 копійок. А виробник - збитків на 70 копійок.[3] Тому можна зробити висновок, що саме в силу жорсткого державного адміністрування хлібопекарна галузь України зазнає значних труднощів.

В цих умовах, як показав аналіз, основною тенденцією розвитку ринку хліба України в останні роки є укрупнення й концентрація виробництва, що дозволяє оптимізувати логістику, прискорити реконструкцію підприємств, знизити, за рахунок "ефекту масштабу", собівартість продукції і таким чином підвищити прибутковість виробництва. Цей процес властивий практично всім регіонам. Найбільш потужними виробниками хлібобулочної продукції в Україні є - ПАТ "Хліб Києва", ТОВ "Хлібні інвестиції", ПАТ "Зернопром", ПАТ "Концерн Хлібпром", ПАТ "Одеський коровай", ПАТ "Луганський коровай", ПАТ "Агросервіс 2000", ПАТ "Кримхліб" та інші. В 2010 році більше 45% обсягів хліба та хлібобулочних виробів в Україні виробляло 10 найбільших компаній.[1] Кількість дрібних приватних хлібопекарень стрімко зменшується. Дана тенденція простежується й у Європі. Так, у Берліні два великих підприємства забезпечують 70% потреби міста в хлібі, хоча раніше в країнах Західної Європи хлібопекарський бізнес був представлений, в основному, численними міні підприємствами.

Проаналізувавши український ринок хліба, можна зробити висновок, що у зв'язку зі скороченням населення країни скорочується й споживання хліба в натуральному вираженні. Ця тенденція характерна для України в цілому. При цьому в грошовому вираженні обсяг виробництва в останні роки постійно зростає. Це було пов'язано як з ростом витрат на виробництво хліба, так і з ростом споживання хліба, що не відноситься до соціальних сортів, і на виробництво якого немає державних обмежень за рівнем рентабельності.

У найближчі роки варто очікувати збереження тенденції скорочення виробництва в натуральних величинах і ріст у грошовій. При цьому частка споживання поліпшеного хліба, що не ставиться до соціальних сортів,

поступово буде рости, а на темп росту в першу чергу буде впливати темп зростання доходів громадян.

Література

1. М.Колесник. Рынок хлеба в Украине: тенденции и перспективы развития Хлебный бизнес №1 2012 с 15-18
2. Статистический ежегодник Украины. 2010 год. [электронный ресурс]. – режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Александр Соколов .Развитие украинского рынка хлеба. Продукты и ингредиенты № 6 2011 с.13-14